

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ความสุขมีควบคู่กับความเป็นมนุษย์ โดยที่ไม่ทราบว่าคุณนั้นคืออะไร มีลักษณะเป็นเช่นไร สามารถสัมผัสได้หรือไม่ ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนล้วนปรารถนา แต่ละคนมองความสุขต่างกัน มีวิธีการแสวงหาความสุขที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับมุมมองและประสบการณ์ มีหลายหน่วยงานได้กล่าวถึง และพยายามในการศึกษาเรื่องของคุณสุข ทั้งจากการศึกษาในมุมมองของนักปรัชญา นักจิตวิทยา ทางศาสนา หรือแม้กระทั่งมุมมองของนักการศึกษา ถ้ามองในมุมกว้างจะเห็นว่า มีการศึกษาตั้งแต่ระดับโลกจนถึงหน่วยงานย่อย หรือประชาชน จากการเสวนาทางวิชาการและการแถลงข่าวของอธิบดีกรมสุขภาพจิต โดย นายแพทย์วิริยะ เพ็งจันทร์ (หนังสือพิมพ์คมชัดลึก, 2556 : 4) เรื่อง “ความสุขของคนไทยเราจะทำอะไรกันได้อะไรบ้าง” ซึ่งในปี 2555 ทางองค์การสหประชาชาติ หรือ UN ได้ประกาศให้วันที่ 20 มีนาคม ของทุกปีเป็นวันความสุขสากล (The International Day of Happiness) ในปี 2556 จึงเป็นการจัดวันความสุขสากลครั้งแรก ซึ่งรายงานว่าด้วยความสุขโลกของสหประชาชาติ ได้สำรวจระดับความสุขใน 156 ประเทศทั่วโลก ระบุว่า ความร่ำรวยเป็นเพียงแค่ปัจจัยหนึ่งของความสุขเท่านั้น ยังมีปัจจัยสำคัญอื่น ๆ ประกอบรวมกันที่ทำให้คนเรามีความสุข เช่น เสรีภาพทางการเมือง ความเข้มแข็งของเครือข่ายสังคม การไม่มีคอร์รัปชัน ส่วนความสุขในระดับบุคคล การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นคงในอาชีพการงานและครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญของการมีความสุข สหประชาชาติระบุว่าประเทศไทยมีความสุขอยู่ในลำดับที่ 52 ของโลก เป็นอันดับที่ 3 ในอาเซียน รองจากสิงคโปร์ อยู่ที่ลำดับ 33 และมาเลเซียอยู่ที่ 51 แต่มีระดับความมั่งคั่งเป็นลำดับที่ 8 ของโลก และมีระดับการมีอารมณืเสียเป็นลำดับที่ 14 สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีพื้นฐานทางจิตใจที่เป็นสุข แต่ยังคงจำเป็นต้องพัฒนาประเทศเพื่อยกระดับความเป็นอยู่ที่ดี ตามปัจจัยความสุขที่สำคัญของทุกประเทศทั่วโลก ได้แก่ รายได้ การมีงานทำ ความสัมพันธ์ที่ดีและความไว้วางใจกัน ในชุมชน การมีค่านิยมที่เอื้อต่อความสุขและศาสนา สุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ในครอบครัว การศึกษาและความเท่าเทียมทางเพศและสังคม นอกจากนี้ยังมีการจัดลำดับจังหวัดที่มีความสุข ผลปรากฏว่า จังหวัดที่คนมีความสุขอันดับ 1 คือ นครพนม โดยประชาชนมีรายได้ระดับปานกลาง แต่มีความมั่นคงด้านครอบครัวสูง ส่วนอันดับต่ำสุด คือ สมุทรสาคร เนื่องจาก

เป็นจังหวัดที่มีการย้ายถิ่นเพื่อการทำงานมาก ทำให้สุขภาพจิตต่ำกว่าจังหวัดอื่น ขณะที่ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า จากการสำรวจความสุขของคนไทยในรอบ 5 ปี ที่ผ่านมา มีแนวโน้มระดับความสุขเพิ่มขึ้นช้า ๆ ศึกษาได้จากหลังช่วงวิกฤตทางการเมือง คนไทยจะมีความสุขมากขึ้นตามลำดับ อาจมองได้ว่าถ้าบ้านเมืองไม่มีเหตุเภทภัย รัฐบาลบริหารประเทศราบรื่น ไม่มีเงื่อนไขให้เกิดการชุมนุมทางการเมืองหรือปัญหาที่ทำให้รัฐบาลชวนเซไม่มั่นคง ตัวเลขก็จะเพิ่มขึ้นส่งผลต่อสุขภาพจิตของคนไทยโดยรวม ปัจจัยที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่โดยตรง คือความวุ่นวายจากการชุมนุม ประชาชนเดินประท้วงตามท้องถนน อีกอย่างส่งผลต่อชีวิตคนไทยก็คือการลุ่นไม่ให้เกิดอุทกภัยใหญ่ ซึ่งเป็นภัยจากน้ำท่วม เป็นภัยธรรมชาติที่ส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจของคนไทย จะเห็นได้ว่าค่าความสุขที่วัดได้จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานสถิติแห่งชาติ เป็นผลมาจากการจัดการศึกษาที่เตรียมบุคลากรสำหรับประเทศไทยทั้งสิ้นโดยมีปัจจัยประกอบหลาย ๆ ปัจจัย เมื่อพิจารณาในมาตรา 33 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่บัญญัติให้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติที่บูรณาการศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและกีฬากับการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามเจตนารมณ์ จึงได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว 15 ปี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุล สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม แผนการศึกษาแห่งชาติดังกล่าวได้ผ่านการใช้งานเป็นเวลากว่า 11 ปี นับถึงปัจจุบัน ซึ่งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงหลายประการเกิดขึ้น นับตั้งแต่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2552 - 2554 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) รวมทั้งนโยบายของรัฐบาล ประกอบกับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม ประชากร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา รวมทั้งจากการติดตามประเมินผลการพัฒนาการศึกษาประมาณเกือบหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินงานบางเรื่องได้ดำเนินการประสบผลสำเร็จแล้ว และมีหลายเรื่องที่ยังเป็นปัญหาต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง หลายเรื่องยังไม่ประสบผลสำเร็จ ตลอดจนมีประเด็นใหม่ที่ต้องเร่งพัฒนา คณะกรรมการสภาการศึกษา ในคราวประชุม ครั้งที่ 1/2552 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2552 โดยมี นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน เห็นชอบให้สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาปรับแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545 - 2559) ให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยมอบหมายให้คณะกรรมการสภาการศึกษาดำเนินนโยบายและแผนการศึกษาดำเนินการ จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง

(พ.ศ. 2552 – 2559) โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสไว้ในโอกาสต่าง ๆ มาเป็นปรัชญาพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดมาตรการด้านต่าง ๆ ของแผนการศึกษาแห่งชาติที่จะดำเนินต่อไป ประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ประการ ได้แก่ 1) ความพอประมาณ 2) ความมีเหตุผล 3) การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี มีเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) การมีความรู้ 2) มีคุณธรรม สำหรับเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ มุ่งเพื่อ 1) พัฒนาคอนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และ 2) พัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีดุลยภาพ ใน 3 ด้าน คือ เป็นสังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ และสังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน โดยมุ่งพัฒนาคอนไทยให้เป็นคนดี เก่ง และมีความสุข

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาแบบแยกส่วนมาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตามในปีแรกของแผนฯ ประเทศไทยต้องประสบวิกฤตเศรษฐกิจอย่างรุนแรง และส่งผลกระทบต่อคนและสังคมเป็นอย่างมาก จึงต้องเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพมั่นคง และลดผลกระทบจากวิกฤตที่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงานและความยากจนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว (สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2553 : 30) ต่อมาในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ได้อัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้าน ตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความสุขของคนไทย ผลการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 และ 10 สรุปได้ว่าประสบความสำเร็จที่น่าพอใจ เศรษฐกิจของประเทศขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง มีความเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ปรับตัวสู่ความมั่นคง ความยากจนลดลง ขณะเดียวกันระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้นมาก อันเนื่องมาจากการดำเนินการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยการมีหลักประกันสุขภาพที่มีการปรับปรุงทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยครอบคลุมคนส่วนใหญ่ของประเทศ และการลดลงของปัญหาเสพติด

การพัฒนาในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559) ประเทศไทยจะต้องเผชิญกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งภายนอกและภายในประเทศที่ปรับเปลี่ยนเร็วและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เป็นทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะข้อผูกพันที่จะเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

จะเห็นได้ว่า ทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 - 2559) และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 - 11 ล้วนมุ่งหวังต่อความเป็นอยู่ของชีวิตคนไทยให้มีความสุข มีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ โดยผ่านกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพทั้งสิ้น ตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - 10 การพัฒนาประเทศได้ให้ความสำคัญต่อการวัดการก้าวหน้าของประเทศและชีวิตของผู้คนในสังคม ด้วยตัวเลขอัตราการเจริญเติบโตของผลผลิต หรือ ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (Gross Domestic Product : GDP) อย่างไรก็ตาม การประเมินผลการพัฒนากลับชี้ให้เห็นว่า แม้เศรษฐกิจจะดีแต่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงไปเป็นลำดับ ตามอัตราการเพิ่มขึ้นของ GDP ความมั่งคั่งที่กระจุกตัวอยู่ในคนกลุ่มเล็กๆ ในสังคมเกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนที่ระยะห่างมากขึ้น ปัญหาสังคมที่มีความรุนแรงมากขึ้น และการพัฒนาที่สื่อเค้าวางจะไม่ยั่งยืน ในช่วงหลายปีมานี้ นักวิชาการและบุคคลในสังคมจำนวนมากเริ่มตระหนักว่าการเพิ่มขึ้นของผลผลิตเพียงเพื่อเพิ่มรายได้และการบริโภคให้มากขึ้นนั้นมิได้ก่อให้เกิดความอยู่ดีมีสุข และความยั่งยืนของการพัฒนาได้อย่างแท้จริง กระแสความคิดของมนุษย์ในโลกยุคใหม่จึงเริ่มให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่มนุษย์เป็นศูนย์กลาง มิใช่เศรษฐกิจเป็นศูนย์กลางดังแต่ก่อน จึงได้เกิดแนวคิดเรื่อง ความสุขมวลรวมประชาชาติ (Gross National Happiness : GNH) โดยอดีตพระราชาธิบดีจิกเม ดอร์จี วังชุก (Jigme Dorji Wangchuck) แห่งประเทศภูฏานได้ทรงให้ทัศนะเกี่ยวกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศว่าเป็นการสร้าง “ความเจริญ ความมั่งคั่ง และความสุขของประชาชน” เนื่องในโอกาสที่ประเทศภูฏานเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2514 ซึ่งพระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อความเจริญและความมั่งคั่งทางด้านความสุข

จากที่กล่าวมาข้างต้นที่เป็นการกล่าวถึงสภาพความสุขของคนไทย ส่วน องค์การที่มีความสุข ของ เชย์ลา มาร์กอลิส (Sheila Margolis) และเอวา วิลเลนสกี (Ava Wilensky. 2006

: 117) พบว่าประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน คือ 1) วัตถุประสงค์ (Purpose) 2) บุคลากร (People) 3) วิธีการ (Process/Methods) 4) ข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยี (Technology) องค์การที่มีความสุขต้องมีสุขภาพที่ดีด้วยเช่นกัน เพราะเป็นการสะท้อนถึงสภาพที่องค์การมีชื่อเสียง มีคุณค่า และมีกระบวนการบริหารงานภายในที่ราบรื่น ไม่มีความตึงเครียด มีความมั่นคง มีความสามารถในการปรับตัว มีความตระหนักในเอกลักษณ์ของตนเอง และมีความสามารถในการทดสอบสภาพความเป็นจริงในสังคม ทั้งยังเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงความสามารถในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมาย ภายใต้ระบบการบริหารจัดการและการตัดสินใจที่มีข้อมูล มีการสื่อสารที่ดี มีความขัดแย้งน้อย และองค์การเป็นระบบเปิดที่สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นสูง มีความแตกต่างระหว่างบุคคลน้อย สมาชิกมีการดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนช่วยเหลือให้องค์การมีความมั่นคงอย่างดีที่สุด เท่าที่สามารถเป็นไปได้

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีฐานะเป็นสถาบันและเป็นองค์กรทางสังคม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มีหน้าที่สำคัญคือ เตรียมเด็กหรือเยาวชนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนต้องการและปรารถนา ภารกิจของโรงเรียนจึงเป็นการพัฒนาประเทศให้ประชาชนได้มีการศึกษาที่ดี มีความเป็นอยู่ที่ดี กินดี มีวิถีชีวิตที่เป็นสุข เป็นเป้าหมายสำคัญ แต่อย่างไรก็ตาม การที่ชีวิตจะมีความสุขนั้น ต้องเริ่มเข้าใจที่ถูกต้องว่า ความสุขคืออะไร มีองค์ประกอบใดบ้าง การที่จะให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุขนั้น มีปัจจัยองค์ประกอบหลายประการ สำนักงานส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย (2554 : 2) กล่าวไว้ว่า นักเรียนจะเรียนได้อย่างมีความสุขนั้น ต้องได้รับการดูแลจากหลายหน่วยงาน ทั้งจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ และกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข ทั้งสองหน่วยงานมีหน้าที่ดูแลด้านการศึกษาและสุขภาพ มีความสัมพันธ์ที่แยกจากกันไม่ได้ คุณประโยชน์ของการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนนั้น มิใช่จะเป็นเพียงเพื่อพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้ให้ดีขึ้นเท่านั้น เพราะอนาคตของชุมชนเกิดจากผลของการกระทำในวันนี้ ฉะนั้น การเสริมสร้างศักยภาพทางความรู้ และทักษะให้นักเรียนทุกคน เพื่อพัฒนาสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง ครอบครัวและชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้น การส่งเสริมสุขภาพโดยโรงเรียนเป็นนวัตกรรมประการหนึ่ง ที่จะตอบสนองความต้องการทางด้านสุขภาพของนักเรียน บุคลากรในโรงเรียน และชุมชน ดังอาจกล่าวได้ว่า คุณภาพการศึกษาจะดี ต้องมีร่างกายที่ดี และสุขภาพของจิตใจที่ดี นักเรียนจึงจะมีความสุข

นักเรียนจะอยู่ในสังคมที่มีคุณภาพ มีความสุข ส่วนหนึ่งมาจากการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่เป็นระบบ สร้างองค์ความรู้ ผูกประสมการณ์ต่าง ๆ จัดหาแหล่งเรียนรู้ ตลอดทั้งสร้างโอกาสในการเรียนรู้ เมื่อนักเรียนเข้าสู่สังคม ๆ จึงมีความสุข สมดังเจตนารมณ์ของ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ซึ่งได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2553 : 3)

ดังที่กล่าวมาข้างต้น โรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งในสังคม ที่มีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมาย เพื่อเน้นพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาจะกล่าวไว้เช่นนี้ก็ตาม สภาพความเป็นจริงของการศึกษาของนักเรียนในโรงเรียน ยังมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ไม่เอื้อให้นักเรียนมีความสุข ดังเช่นงานวิจัยของพัฒนา สีหามู (2554 : 162), เพรวพรรณ พิเศษ. 2548 : 95-111 และ O'Rourke J., Cooper M. and Gray C. (2012 : 139) ที่ศึกษาพบว่าปัญหาและสาเหตุอาจมาจากผู้บริหาร ที่ไม่มีภาวะผู้นำทางวิชาการ การพัฒนาและการใช้หลักสูตร การมีวิสัยทัศน์ที่ดี การขาดการนิเทศการเรียนการสอน หรือเกิดจากครูไม่เข้าใจกระบวนการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ตลอดจนการจัดการสิ่งแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ปัญหาด้านสุขภาพ ส่วนตน การมีหนี้สิน ภาระค่าใช้จ่ายต่าง ๆ หรือสาเหตุเกิดจากนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดคุณธรรม จริยธรรม มีความประพฤติก้าวร้าว ขาดการยอมรับนับถือต่อตนเอง ขาดความสนใจต่อบทเรียน ไม่เห็นคุณค่าและตระหนักต่อการเรียนรู้ หรือการขาดความร่วมมือของชุมชน หรือการจัดสรรงบประมาณสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กที่น้อยเกินไป ไม่เพียงพอต่อความต้องการ ตลอดทั้งสภาพแวดล้อม บริบทของโรงเรียนจากภายในและภายนอก เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การดำรงชีวิตในวัยเรียนของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กไม่มีความสุข ประกอบกับผู้วิจัยเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 และเป็นโรงเรียนในสังคมชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีวิถีชีวิตที่ไม่เหมือนเช่นภาคอื่น และ มีความมุ่งหวังอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาที่ได้คุณภาพ อันส่งผลให้นักเรียนได้รับคุณภาพชีวิตที่ดีในการศึกษาเล่าเรียน และตลอดการใช้ชีวิตในโรงเรียนจนจบหลักสูตร ได้อย่างมีความสุข จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

คำศัพท์สำคัญ

การพัฒนาตัวบ่งชี้, ความสุข

คำถามการวิจัย

ผู้วิจัยได้ตั้งคำถามสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

1. ตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กมีลักษณะอย่างไรบ้าง
2. โมเดลโครงสร้างความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีความสอดคล้องกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา
 - 1.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปีการศึกษา 2556 จำนวน 341,366 คน และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 920 คน
 - 1.2 ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบและองค์ประกอบย่อย 19 องค์ประกอบ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ใช้เป็นตัวแปรแฝง (Latent variables) ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง เพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

องค์ประกอบหลักด้านสุขภาพจิต (Mental health) ประกอบด้วย
องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ครอบครัวที่ดี 2) การอบรมเลี้ยงดูที่ดี 3) การดูแล
เอาใจใส่ที่ดีของโรงเรียน และ 4) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย

องค์ประกอบหลักด้านสุขภาพกาย (Physical Health) ประกอบด้วย
องค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ร่างกายที่แข็งแรง 2) ปราศจากโรคภัย 3) ได้รับ
สารอาหารที่เป็นประโยชน์ 4) พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ และ 5) การออกกำลังกายอย่าง
สม่ำเสมอ

องค์ประกอบหลักด้านความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion Quotient)
ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์
2) ความสามารถในการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) มองโลกในแง่ดี 4) เป็นผู้ที่มีความคิด
สร้างสรรค์ และ 5) ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น

องค์ประกอบหลักด้านคุณธรรม จริยธรรม (Morality & Ethics) ประกอบด้วย
องค์ประกอบย่อย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มีความซื่อสัตย์สุจริต 2) มีระเบียบวินัย 3) มีความ
รับผิดชอบ 4) รู้จักประหยัลดออม และ 5) กตัญญูกตเวที

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

2.1 ระยะเวลาที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนใน
โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ระหว่าง กรกฎาคม 2556 ถึง กันยายน 2556

2.2 ระยะเวลาที่ 2 การศึกษาวิเคราะห์โมเดลโครงสร้างความสุขของนักเรียนใน
โรงเรียนขนาดเล็ก จากการพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระหว่าง ตุลาคม 2556 ถึง ธันวาคม
2556

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กนี้ ผู้วิจัยได้
กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ ดังต่อไปนี้

1. ตัวบ่งชี้ (Indicator) หมายถึง สารสนเทศที่ใช้แสดงถึงลักษณะหรือปริมาณ
สภาพการณ์หรือสภาวะที่ต้องการศึกษาในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง สังเกต
ได้ทั้งเชิงปริมาณหรือคุณภาพ โดยมีความชัดเจนที่จะใช้ในการเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้
เพื่อประเมินสภาพที่ต้องการศึกษาและใช้ในการเปรียบเทียบระหว่างช่วงเวลาที่แตกต่างกัน

2. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่
จัดการศึกษาตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีนักเรียนตั้งแต่ 120 คนลงมา

3. ความสุข (Happiness) หมายถึง ความพึงพอใจในชีวิตของบุคคลนั้น ๆ มีความพึงพอใจต่อเป้าหมายหลักของชีวิต รวมถึงประสบการณ์ที่ได้รับรู้กระทำในสิ่งทีนำมาซึ่งสิ่งดีงาม มีอารมณ์ทางบวกสูงและมีอารมณ์ทางลบต่ำ มีความสุขทางกาย ทางใจ มีความอยู่ดีมีสุข อยู่เย็นเป็นสุข หรือพบกับความสุขสมหวัง คิดดี พูดดี ทำดี ความยินดี ความพอใจ ความสำราญ

4. ความสุขของนักเรียน (Happiness of student) หมายถึง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในภาพรวม คือ ความเป็นคนดี มีคุณธรรม อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสุขภาพที่ดี ทั้งร่างกายและจิตใจ ไร่แข็งแรงใส มีมนุษยสัมพันธ์ ดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ประกอบไปด้วยสิ่งต่อไปนี้คือ

4.1 สุขภาพจิต (Mental Health) หมายถึง ความสมบูรณ์ทางด้านจิตใจ มีสภาพชีวิตที่เป็นสุข มีอารมณ์มั่นคง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคม ได้อย่างเป็นปกติสุข โดยวัดได้จากองค์ประกอบ 1) ครอบครัวที่ดี 2) การอบรมเลี้ยงดูที่ดี 3) การดูแลเอาใจใส่ที่ดีของโรงเรียน 4) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย

4.1.1 ครอบครัวที่ดี หมายถึง สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่เป็นแหล่งปลูกฝังพื้นฐานต่าง ๆ ให้กับบุคคลในครอบครัว สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้ เป็นแหล่งที่ให้ความรัก ความผูกพัน ความอบอุ่น ให้การศึกษา ให้ความมั่นคงรู้สึกปลอดภัย รู้จักบทบาทหน้าที่ ได้รับความรัก ช่วยเหลือตนเอง การเสียสละ การตัดสินใจ และการปรับปรุงตนเอง

4.1.2 การอบรมเลี้ยงดูที่ดี หมายถึง การที่บิดา มารดาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก ให้ความรัก ความอบอุ่น ความเอาใจใส่ คำแนะนำ สั่งสอน ให้เด็กได้มีพัฒนาการ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข

4.1.3 การดูแลเอาใจใส่ที่ดีของโรงเรียน หมายถึง การให้คำแนะนำ อบรมสั่งสอน ประสบการณ์ต่าง ๆ แก่นักเรียน ได้เป็นคนดี คนเก่ง ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น สามารถอยู่ในสังคม ได้อย่างมีความสุข ตลอดทั้งมีบริบท จัดสภาพแวดล้อมที่ดี เช่น บริเวณ อาคารสถานที่ ห้องเรียน ที่สะอาด เป็นต้น มีบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนที่ดีของครู รวมทั้งมีกฎระเบียบและข้อบังคับ ให้นักเรียนปฏิบัติ

4.1.4 สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่เอื้ออำนวย หมายถึง ความเป็นธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความสัมพันธ์ต่อกันตามระเบียบ กฎเกณฑ์ มารยาท การเรียนรู้ในการวางตัวหรือการช่วยเหลือต่อสังคม โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญร่วมกัน รู้จักการใช้สอยสิ่งต่าง ๆ อย่างประหยัด

4.2 สุขภาพกาย (Physical Health) หมายถึง ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและความพิการ สามารถทำงานต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยวัดได้จากองค์ประกอบ 1) ร่างกายแข็งแรง 2) ปราศจากโรคภัย 3) ได้รับสารอาหารที่เป็นประโยชน์ 4) พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ 5) การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ

4.2.1 ร่างกายแข็งแรง หมายถึง สภาพร่างกายที่มีน้ำหนัก ส่วนสูง สมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ได้รับการพัฒนาทางกายด้วยวิธีการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ได้รับสารอาหารที่เป็นประโยชน์ เลือกชนิดกีฬาที่ตนเองชอบ สามารถทำงานได้ตามความเหมาะสมของร่างกาย ป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดแก่ตนเองได้

4.2.2 ปราศจากโรคภัย หมายถึง การปฏิบัติตนในการดูแลรักษาร่างกายของตนเองให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน รับประทานอาหารเป็นเวลา นอนหลับอย่างเพียงพอ

4.2.3 ได้รับสารอาหารที่เป็นประโยชน์ หมายถึง การที่ร่างกายได้รับสารอาหาร ที่มีคุณค่าทางโภชนาการ การรู้จักเลือกรับประทานอาหาร เช่น รสไม่จัดเกินไป ไม่รับประทานของจุกจิก ไม่รับประทานของขบเคี้ยว รับประทานแต่พอรุ่มพอดี หรือ รู้จักภัยต่าง ๆ ที่มากับอาหาร

4.2.4 พักผ่อนนอนหลับอย่างเพียงพอ หมายถึง การหยุดพักร่างกายที่ปฏิบัติกิจกรรมมาทั้งวันด้วยการนอนหลับ ซึ่งถือว่าเป็นการพักผ่อนที่ดีที่สุดของร่างกาย ที่สมองจะได้เจริญเติบโต จิตจะได้หยุดคิด โดยนอนอย่างน้อยวันละ 6-8 ชั่วโมง นอนเป็นเวลา นอนในที่ที่มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก ห้องนอนมีความเงียบสงบ

4.2.5 การออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ หมายถึง การที่ร่างกายได้รับการเคลื่อนไหวจากการทำกิจกรรมเป็นประจำ และต่อเนื่อง เพื่อให้ร่างกาย มีความแข็งแรงสมบูรณ์ มีความเจริญเติบโต ส่งผลดีต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกายให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การอบอุ่นร่างกาย การเลือกชนิดกีฬา การไม่หักโหมในการเล่นกีฬา รู้จักการหลีกเลี่ยงจากอาการบาดเจ็บ ปฏิบัติตัวก่อนและหลังการออกกำลังกายได้ถูกต้อง

4.3 ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotion Quotient) หมายถึง การตระหนักรู้ถึงความรู้สึกของตนเอง และความรู้สึกของผู้อื่น สามารถควบคุมอารมณ์ของตนอย่างมีเหตุผล และมองโลกในแง่ดี โดยวัดได้จากองค์ประกอบ 1) ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ 2) ความสามารถในการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) มองโลกในแง่ดี 4) เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ 5) ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น

4.3.1 ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ หมายถึง การควบคุมอารมณ์ของตนเองทั้งดีและไม่ดี ที่มีความเหมาะสมทั้งต่อบุคคล สถานที่ เวลา และสถานการณ์ เช่น การไม่ทะเลาะวิวาท ไม่โมโหร้าย ไม่เอาใจตนเอง รับรู้ในความรู้สึกของตนเอง เป็นต้น

4.3.2 ความสามารถในการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น หมายถึง ศาสตร์และศิลป์ในการแสดงถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างมนุษย์ เช่น กิริยาท่าทาง การพูดจา ชื่นชมผู้อื่น รู้จักการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน ช่วยเหลือการทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

4.3.3 มองโลกในแง่ดี หมายถึง การปฏิบัติกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่มีจุดมุ่งหมายและมีความเป็นไปได้ที่จะประสบผลสำเร็จ โดยมีความคิดในเชิงบวก ไม่กลัวความล้มเหลวปรับตัวเข้ากับสังคม รู้จักการวางตัว มีเพื่อนมาก

4.3.4 เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง การคิดจากกรอบความคิดเดิมที่มีอยู่ สู่อุบัติความคิดใหม่ ๆ อย่างอิสระ หลากแง หลากมุม คิดได้กว้างไกลค้นหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้น โดยมีความคิดเป็นของตัวเอง มีความมุ่งมั่น อย่างอิสระ

4.3.5 ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่น หมายถึง ความสามารถในการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น ให้มีความเข้าใจ ความสัมพันธ์ มีน้ำใจต่อเพื่อน ไม่เอาเปรียบเพื่อน ยอมรับความแตกต่าง มีความสมดุลในอารมณ์ของตนเองและตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องกัน

4.4 คุณธรรม จริยธรรม (Morality / Ethics) คุณธรรม หมายถึง คุณลักษณะหรือสภาวะภายในจิตใจของแต่ละบุคคล ที่ประพฤติปฏิบัติจนเป็นหลักความดี ความงาม ความถูกต้อง จนเกิดเป็นนิสัยเป็นสิ่งที่มิประโยชน์ต่อตนเอง และผู้อื่น ส่วน จริยธรรม หมายถึง ความประพฤติอันพึงปฏิบัติต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เป็นการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยให้เกิดคุณธรรมแห่งความดี ความถูกต้อง โดยวัดได้จากองค์ประกอบ 1) มีความซื่อสัตย์สุจริต 2) มีระเบียบวินัย 3) มีความรับผิดชอบ 4) รู้จักประหยัดอดออม 5) กตัญญูกตเวทิต

4.4.1 มีความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติหรือคุณลักษณะที่แสดงออกมาโดยยึดความถูกต้องเหมาะสมเป็นจริง ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น ทั้งกาย วาจา ทั้งต่อหน้า ลับหลัง เช่น ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ การพูด การตรงต่อเวลา การเชื่อฟังคำสั่งสอน ความรับผิดชอบ เป็นต้น

4.4.2 มีระเบียบวินัย หมายถึง คุณลักษณะที่แสดงออกจากจิตใจ โดยปฏิบัติตนตามระเบียบ ข้อตกลง กฎเกณฑ์ ข้อบังคับของสังคม เช่น การตรงต่อเวลา ทำงานตามที่ได้รับมอบหมาย การรักษาความสะอาด การแต่งกาย การทิ้งขยะ การรักษาทรัพย์สิน เป็นต้น

4.4.3 มีความรับผิดชอบ หมายถึง ความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ ด้วยความมานะพยายาม มีความละเอียดรอบคอบ เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย ให้การยอมรับในผลการกระทำของตน ทั้งในด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย อีกทั้งปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น เช่น

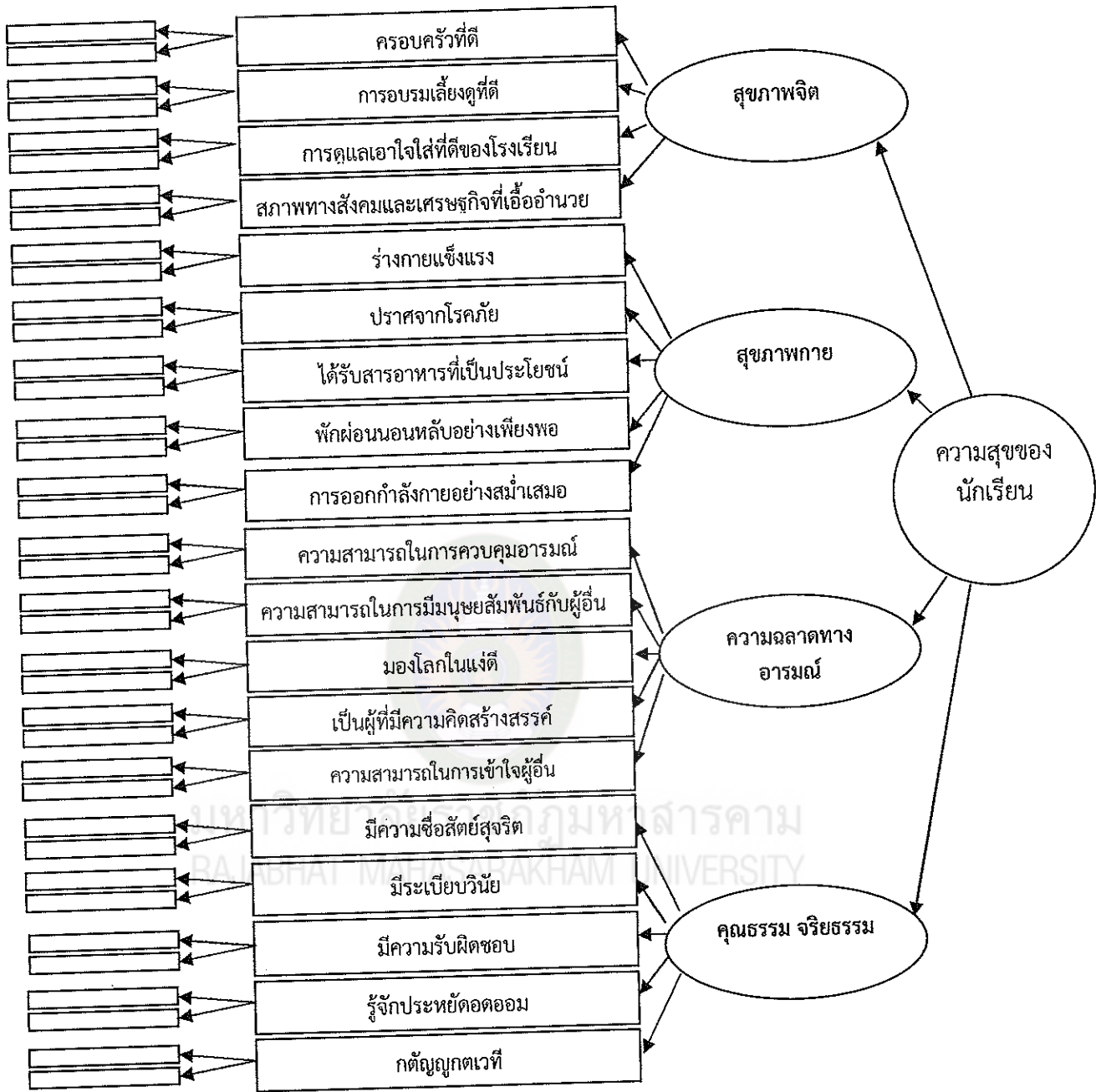
การรักษาความสะอาด ปฏิบัติหน้าที่เวรรักษาความสะอาด การไม่ทำลายทรัพย์สิน ปิดไฟฟ้า ปิดน้ำ การเก็บของเล่น เป็นต้น

4.4.4 รู้จักประหยัดอดออม หมายถึง การระมัดระวัง ในการดำเนินชีวิต ในเรื่องที่เกี่ยวข้องเวลา ทรัพย์สิน สิ่งของเครื่องใช้ เช่น การใช้สิ่งของเครื่องใช้ เครื่องเล่น การฝากเงินออมทรัพย์ การรับประทานอาหาร การดื่มอาหารเสริม (นม) การใช้จ่ายเงิน เป็นต้น

4.4.5 กตัญญูทวาที หมายถึง การรู้อุปการคุณที่บุคคลอื่นทำให้แก่ตน รวมทั้งการรู้จักคุณของความดีที่บุคคลอื่นได้บำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม ด้วยการประกาศคุณความดีเหล่านี้แล้วตอบแทนด้วยวัตถุสิ่งของ การรับใช้ และเคารพเชือฟัง ในพระคุณของบิดา มารดา ครู อาจารย์ และญาติพี่น้อง ตลอดทั้งสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ตามความเหมาะสม

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptual framework) เรื่อง ตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ได้องค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบย่อย 19 องค์ประกอบย่อย ซึ่งสามารถสร้างเป็นโมเดลกรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก ดังแผน ภาพที่ 1 ดังนี้

แผนภาพที่ 1 โมเดลกรอบแนวคิดการวิจัยการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียน
ในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ จะทำให้ได้ตัวบ่งชี้ความสุขของนักเรียนในโรงเรียนขนาดเล็ก สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นตัวบ่งชี้ที่ได้รับการยืนยันแล้วว่า มีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประสิทธิผล โรงเรียนขนาดเล็กสามารถนำตัวบ่งชี้ไปสร้างเกณฑ์การประเมินหรือเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานในโรงเรียนให้เกิดคุณภาพ และส่งผลดีต่อความสุขของนักเรียนในการเรียนต่อไป
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำตัวบ่งชี้ที่ผ่านการพัฒนาจนมีคุณภาพ ให้โรงเรียนใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารจัดการการเรียนรู้ของโรงเรียน ให้นักเรียนได้เรียนรู้ ใช้ชีวิตในวัยเรียนได้อย่างมีความสุข ส่งผลดีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในอีกทางหนึ่งด้วย
3. ได้คู่มือพัฒนาความสุขของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็กตามตัวบ่งชี้

